

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Principia Juris Canonici : Ex Libro ... Decretalium Gregorii
IX. Pontificis M / Antehac In Alma & Archi-Episcopali
Benedictina Universitate Salisburgensi**

König, Robert

Salisburgi, 1725

VD18 80460518

3. De Rescriptis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61781](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61781)

TITULUS III.

De Rescriptis.

SUMMARI A.

1. Rescripti homonymia. 2. Definitio.
3. Et divisio.
4. Quinam rescripta concedere?
5. Quinam impetrare possunt?
6. Quanam per rescripta concedi solent? & tunc latè descriptis moratoris.
7. Qualiter rescripta expediuntur.
8. Rescripti vis & Effectus.
9. Effectus rescripti gratia dependet à tempore data, rescripti iustitia à tempore presentata.
10. Regula interpretandi rescripta.
11. Quomodo vitentur rescripta ob aut fraudationes?
12. Error latinitatis. 13. Resurda.
14. Et abusu?

Constitutiones excipiunt rescripta: quia inter eos, ad quos diriguntur, vim constitutionis habent. *l. 11. de Concess. prer.*

§. I.

1. Rescriptum dupliciter sumitur. I. Latè, & tunc comprehendit etiam privilegia, dispensationes, beneficia, & similia alia, quæ emanant ne dum ad juris observantiam, sed etiam præter, vel contra jus. II. Strictè prout continet tantum illa rescripta, quæ dantur à Principe secundum jus, puta, vel ad juris dubii declarationem, vel ad debitam executionem. *Panorm. ad Rubr. h. s. n. 2. prior significatio est hujus loci, in qua.*

§. II.

2. Definitur rescriptum, quod sit responsum Pontificis, vel Imperatoris, aut alterius Principis ad consultationem, relationem, vel supplicationem alicujus; & quidem scripto datum, nam verbis solis Princeps aliquid concedens non intelligitur rescribere, ut & nomen indicat, & probatur per *l. 3. C. de diversis rescriptis.*

§. III.

Dividitur rescriptum dupliciter, nempe; in species & in partes.

Species sunt I. Rescriptum gratiæ & iustitiæ. Rescriptum gratiæ est, quod datur à Principe ad beneficia, dispensationes, privilegia, aliasque gratias obtinendas. Rescriptum iustitiæ, quod datur, vel ad jus explicandum; vel ad jus dicendum, administrandamque iustitiam inter partes. Præsumitur autem in dubio potius esse rescriptum iustitiæ quàm gratiæ? & cum gratia sit facti, non iuris, qui gratiam allegat, gratiam probare debet. *l. 2. de Schismaticis. Honor. h. s. num. 2.*

II. Rescriptum aliud est contra jus, quo aliquid contra juris regulas conceditur; sub quo veniunt dispensationes & privilegia. Aliud præter jus, circa ea, quæ jure non sunt decisa: ut cum Pontifex rescripto suo mandat Ecclesiæ alicujus Prælati, quatenus Titio v. g. provideat de beneficio Ecclesiastico primùm vacaturo. Aliud denique secundum jus, quod respondetur de jure consulentibus: ut si Princeps alicui per literas committat potestatem cognoscendi ac definiendi causam aliquam inter partes controversam, vel si respondeat ad dubia juris sibi proposita. Præsumitur autem in dubio potius rescriptum secundum vel præter jus, quàm contra *l. 2. C. de diversis rescriptis. l. ult. C. de edendo.*

Partes rescripti sunt tres: narratio, supplicatio, quæ duæ partes impetrantem respiciunt, & conclusio, quæ concedentem spectat. *Bald. in c. 20. num. 24. h. s. quam quidem ultimam partem præfici vocant dispositivam, eò quod ibi rescribens faciat dispositionem, mentemque declaret, an & cum quibus clausulis velit admittere, & consentire supplicantis petitioni. Rebuff. in praxi benefic. Tit. de Sign. gratian. 23. p. 1.*

§. IV.

§. IV.

Causa efficiens Rescripti est vel principalis vel minus principalis.

4 *Principalis* sunt, qui rescribunt. Rescribunt autem propriè loquendo solum summi Principes: in spiritualibus S. Pontifex; in temporalibus Imperator, Reges, alique superiores non recognoscentes. Pirrhing *h. t. n. 6.* Hinc legitimatio facta per rescriptum Principis secularis non extenditur ad munera, officia atque beneficia Ecclesiastica, quasi gratiarum per illud ad eandem sit habitatus: potestas enim rescribentis ad sacra se non porrigit, sed tantum ad secularia, & suæ jurisdictioni subjecta; sicut viceversa per legitimatorium rescriptum Pontificis extra terras Ecclesiæ, non intelligitur habitatio facta ad officia, dignitates, & successiones profanas: est enim Pontifex quò ad spiritualia per totum orbem legitimare valeat, cum circa spiritualia in ipso solo summa potestas resideat: quia tamen in terris Principum secularium non habet actu exercere jurisdictionem temporalem, idè se non ingerit legitimando ad temporalia, nisi ex causis multum arduis. *c. per venerabilem. 13. & ibi Panorm. n. 29. Qui filii sint legit.* Porro inferiores Principes & Magistratus non tam dicuntur rescribere, quam respondere, quamvis latà acceptione etiam eorum concessionem pro rescriptis venditentur. Zoëf. *h. t. n. 7.*

5 *Causa minus principalis* sunt, qui rescripta impetrant. Potest autem impetrare quilibet, nisi specialiter prohibeatur; uti I. prohibetur hæreticus. *L. 2. C. de Summa Trinit.* II. Servus. *l. 1. C. de Precib. Imperat. offer.* nisi ex causis atrocissimis. *l. 2. ff. de his, qui sui, vel alieni jur. sunt.* III. Excommunicatus excommunicatione majori, qui si defacto obtineat rescriptum Pontificium sive gratiæ, sive iustitiæ super alio, quam, excommunicationis vel appellationis articulo pro sui defensione, id ipso

jure nullum est, sicut & omnis processus inde secutus *c. 1. & ibi Layman. h. t. in 6.* Unde consuetudo Curie Romanæ habet, ut rescriptis ad cautelam absolutio à centuris præmittatur in ordine ad eorum effectum consequendum. *P. Engl. h. t. n. 5.* IV. Prohibetur rescripta impetrare alius pro alio saltem ad lites, nisi ad hoc habeat mandatum speciale, aut sit conjuncta persona. *c. 18. §. sunt & alii h. t.*

Utrum verò beneficium, dispensatio, privilegium aliæve rescripta gratiæ seclusò mandato speciali per personam extraneam obtineri possint? Ambigitur. *Panorm. in c. 20. de Elect. n. 10.* ait, ad petendam dispensationem in alterius gratiam requiri mandatum speciale. Sed communior & verior sententia est, beneficia omnia sive gratias, adeoque etiam dispensationes pro altera persona capaci absque ullo ejus mandato, eaque ignorante impetrari posse per *l. 6. C. de Precib. Imperat. offer.* in qua generaliter habetur: rescripta per quemcunque pro altero supplicitem impetrata valere. Ratio est: quia lex, quæ est contra permissionem Legis naturalis, non debet extendi nisi ad casus in jure expressos, sed textus *d. c. 28. §. sunt & alii*, quò prohibetur, ne unus pro altero impetret rescriptum, est contra permissionem Legis naturalis, & tantum loquitur de rescriptis iustitiæ, ergo non extendendus ad rescripta gratiæ; maxime cum utrinque diversa sit ratio: lites enim sopitas resuscitare dominis ignorantibus est odiosum, favorabile autem alicui gratiam & beneficium procurare, etiam ignoranti, cum per hoc nemini noceatur. *Zoëf. h. t. n. 16.* Nec obstat *d. c. 20. de Elect.* quia ibi non fuit denegata dispensatio, eò quòd petita fuerit sine speciali mandato ejus, pro quo impetranda erat; sed quia Capitulares Atchi-Diaconum illegitimè nati, sine interposita postulatione, eligere tentarunt, &

& confirmationem illius petebant, quæ illis sicut & dispensatio in impedimento canonico electi denegata fuit, ne Papa approbare videretur vota & factum Capitularium. Pirching *b. t. n. 14.*

§. V.

6 *Materia seu objectum* Rescripti sunt omnia illa, pro quibus supplicatur, & quæ vel ex officio aut secundum jus alicui debentur, vel ex gratia concedi possunt, ac solent: non possunt autem, & non solent rescripto concedi, quæ sunt contra bonos mores aut jus tertii. *c. 8. & c. fin. b. t. in 6. l. 43. ff. de Vulg. & pupil. substit.* Quamobrem suspecta sunt rescripta, quibus graviter & enormiter pars adversa lædi posset, veluti prohibentia citationem partis, cognitionem causæ, vel continentia facultatem formandi processum ab executione. *g. 2. b. t. Et in l. 7. C. de Precib. Imperat. off. allegata in c. 15. causa 25. q. 2.* generaliter statuitur, non valere rescripta Principis contra jus elicita, quando alium lædunt; secus verò, si profint petenti sine alterius damno, ut quando reis supplicantibus gratia indulgetur.

Hic incidit quotidiana *questio*, an Principes possint concedere rescripta moratoria debitoribus, ne ad certum tempus creditoribus satisfacere teneantur? Negari enim non potest, quin per ea creditoribus aliquid præjudicii inferatur, cum interim ab exactiōne crediti sui impediatur, quod aliàs statim exigere potuissent. Nilominus indubia & usu recepta sententia est, Principibus licere ad quinquennium usque rescripta moratoria dare per *l. 2. & 4. C. de Precib. Imp. offer. l. ult. C. Qui bonis cedere poss.* Verùm iis tantum debitoribus, qui probaverint, se non suâ culpa, vel factò, sed fortunæ invidiâ, vel aliorum injuriâ, aut malâ temporum conditione, putabellò, incendiò, ruinâ, naufragiò, furtò, rapinâ &c. facultatibus lapsos, & ad incitas red-

ctos esse, ita ut solvere non possint, etsi vellent. *Reichs Abschied zu Augspurg de Anno 1548. & Anno 1577. Tit. von verdorbenen Rauffe Leuthen.* Et certè his per moratoria succuri aequitati & Christianæ Charitati consentaneum est, quæ afflictio afflictionem addendam non esse inculcat. *l. 28. C. de Episcop. audient.* Nec conqueri possunt creditores: quia de sorte seu capitali nihil aufertur, sed tantum solutio aliquantulum differtur; magnum autem damnum non est in mora modici temporis *l. 21. ff. de Judiciis.* Imò rescripta moratoria creditoribus quoque sunt utilia: indulgentur enim, ne debitores desperati bonis cedant, sed ut interim res suas locupletent, lapsaque dilatione solvere possint. *Gregor. Tholof. Syntagm. Furis Uliverf. l. 22. c. 7. n. 4.*

Ceterùm casus varii notandi veniunt, in quibus hujusmodi rescripta moratoria locum non habent, & sunt ferè sequentes. I. si contra æquè pauperem, vel pauperiorem, quàm est ipse debitor, impetrentur: ita enim uniùs egestati subveniendum est, ne alter æquè pauper ac pauperior supprimatur. II. Si creditores sint opifices, mercenarii, vel alii quibus ob laborem personæ debitor obligatus est, qui- que ex mercede operæ se suosque sustentant: locum enim onus moræ difficulter ferre possint, gravandi non sunt. III. contra Ecclesiam, fiscum, vel pupillum. In Ecclesia summa ratio est, quæ pro Religione facit. *l. 43. in fine ff. de Relig. & sumpt. fun.* In Fisco suadet publica utilitas, quæ præferenda est privatæ. *l. 3. C. de Primipilo.* & expressa prohibitio in *l. 3. C. de Precib. Imp. offer.* expedit enim Reip. ut debita fiscalia tempestivè exsolvantur. *Novel. 17. c. 7. §. 1.* In pupillo exigit favor, & miseratione personæ, ætas & lubricum consilium, quibus subveniendum est arg. *l. t. pr. ff. de Minorib.* IV. contra creditores futuros, eosque, qui post rescriptum contraxerunt: quia con-

cessionis tempore nec de iis cogitatum videri potest, arg. l. 28. §. 2. ff. de Libertat. legat. V. si de alimentis agatur, maximè futuris & pauperi debitis: quia dilationem non patiuntur. l. 2. ff. de Feriis. VI. si de dote tractetur sive solvenda sive repetenda, cujus causa semper & ubique præcipua est. l. 1. ff. Solutio Maritim. Reip. enim interest mulieres dotes salvas habere. l. 2. ff. de Fure dor. VII. si in venditione re traditâ agatur ad prætium, ne emptor & rem habeat, & pretium retineat, quod cum bona fide pugnat, arg. l. 50. ff. de Action. empti. Quod multò magis procedit, si agatur de pretio rerum comestibilium in pleno foro, mereatque venditarum: quoniam harum rerum solutio statim, & in promptu fieri debet, si non sit à parte data dilatio. l. 2. ff. de Nundinis l. 14. ff. de R. F. VIII. in pensionibus & locationibus rerum, quarum fructus conductor percipit, & quidem ex eadem causa, ne scilicet iniquitas illa occurrat, ut rem & prætium conductor habeat. IX. in commodato, pignore, & precario, si finito usu, in quem conceduntur, vel solutâ pecuniâ debitâ, repetantur. l. 17. §. 3. ff. Commodati. l. 9. §. omnis pecunia. ff. de Pignorat. Action. & l. 1. ff. de Precario. Nulla siquidem juris patitur regula, ut domino rem suam apud alium sine causa existentem repetenti, ea vel quocunque prætextu denegetur. X. in Deposito: jura enim volunt, ut depositum illico & absque ulla mōra deponenti debeat restitui non attentis, aut discussis exceptionibus, quæ restitutionem differre solent. l. penult. ff. Depositi. l. si quis C. eod. XI. Si quis debitor ex delicto sit constitutus. Nam malè meritis publicè, ut ad deterrenda maleficia aliis exemplo sit, etiam egestate laborare debet. L. 31. in fine pr. ff. Depositi. nec permittendum, ut sub prætextu privilegii, vel flagitiorum crescat autoritas, vel publica vacillet utilitas. l. 2. in fin. C. de Privileg. Scholar.

Denique alii adhuc casus sunt, in quibus rescripta moratoria locum non habent, qui maximam partem ad factum debitorum pertinent; veluti, si debitor jam semel antea idem beneficium impetraverit, tametsi eo usus non fuerit: si cum extero, & transeunte mercatore contraxerit: si cavere nullò modò velit: si denique in libello debitoris impetrantis nulla damni & calamitatis, quæ debitori ex casu improviso, & fortuito acciderit, mentio fiat, aut ea calamitas allegetur, quæ damnum ipsi ante decennium inflixerit. Verùm cum hæc longius persequi instituti ratio non patiatur, Lectorem remitto ad Anton. Fabrum in Cod. lib. 1. tit. 9. de sen. 20. num. 16. & seqq.

§. VI.

Forma Rescripti stat in legitima ejusdem expeditione; ad quam requiritur 1. ut nomen Pontificis vel Imperatoris præponatur, & annis incarnationis, item Pontificatus (si sit rescriptum Pontificium) vel si sit Imperiale, dies, consul, & indictio, locusque subjiçiat, alioquin rescriptum de falsitate suspectum redditur per c. 7. h. t. c. 6. de Fide instrum. l. 4. C. de Diversis rescript. II. ut observetur stylus usitatus. Est autem stylus Romanæ Curjæ, ut Pontifex in suis rescriptis Patriarchas, Archi-Episcopos & Episcopos Fratres; cæteros autem Reges, Principes, vel alios homines cujuscunque ordinis, filios appeller: & cum uni tantum personæ rescribitur, nunquam sit usus pluralis numeri. Quæ si in aliquo rescripto neglecta sint, id falsum censetur. c. 6. de Crimine falsi. III. Requiritur, ut rescripta gratiæ bullentur cum filo serico rubeo & croceo, rescripta verò justitiæ cum filo cannabis, in quo plumbum pendet. Unde in d. c. 6. in fine. dicitur ad deprehensionem falsi filum bullarum diligenter inspiciendum esse. IV. De jure communi Imperiale rescriptum debet scribi scripturâ pur-

pureâ, signarique ardore cocti muricis, & triti conchylii. l. 6. C. de Divers. rescript. Sed hæc forma in desuetudinem abiit, ut restatur Bruneman. ad d. l. 6. n. 3. V. quamvis ad impetrationem rescripti non requiratur citatio partis, contra quam impetratur, requiritur tamen præsentia partis quo ad rescripti impetrati approbationem, si ea necessaria sit; atque hæc approbatio aliàs dicitur *interminatio*, quæ nihil aliud est, quam cognitio & dilquisitio de veritate precum. Debent autem & literæ gratiæ, continentes dispensationes ab Ordinariis seu commissariis terminari, & examinari, num perita vera sint: in omni enim rescripto Pontificio subintelligitur clausula: *si preces veritate nisantur*: vel, *sita est*. c. 2. & 12. h. t. imò rescripta Imperialia non aliter de jure valent, nisi dictam clausulam expressè contineant. per l. fin. C. de Divers. rescript. allegatam in c. 16. §. *universa. causa*, 25. q. 2. Quando verò, & qualiter supplicans veritatem precum, & narratorum rescripti probare debeat, diligenter versat P. Engel h. t. n. 8. 9. & 10.

§. VII.

Finis Rescripti est, ut Principis jussio in casibus, quibus ipse præesse nequit ad conferendam gratiam vel justitiam administrandam, per commissarios, quibus hoc delegatum est, executionem fortiatur.

§. VIII.

8 *Effectus* Rescripti alius est generalis, alius specialis. *Generalis* seu cuilibet rescripto communis effectus est, quod in negotiis & inter personas, in quibus & inter quas rescriptum conceditur, jus statuatur, obligetque ad observationem omnes, ad quos dirigitur. §. 11. de *Concess. prob. l. 2. C. de LL.* Nisi aliquid insolitum, à recta ratione alienum, vel contra publicam utilitatem mandetur: tunc

enim rescripti executio suspendenda est, & nova declaratio, seu jussio petenda. c. 5. & ibi Laym. h. t. c. 6. de *Præbend.*

Dubium est, an rescriptum faciat jus commune, & non tantum pro illis casibus & personis, pro quibus emanat, sed etiam pro aliis? Affirmo, si emanet ad declarationem juris dubii & obscuri, cap. 1. §. *Decretales. dist. 19. l. fin. §. 1. C. de Legib.* tale quippe rescriptum est instar interpretationis authenticæ, quæ, ut diximus, valet in vim legis. Nego, si inter partes de Jure privato agatur, & rescriptum dirigatur solum ad certas causas, personas, loca & tempus: tunc enim illis duntaxat jus facit, pro quibus datur. per l. 2. & 3. C. de *Legibus* nisi specialiter caveat Princeps, ut hujusmodi rescriptum generaliter, ubique & omnes obliget; quod velle creditur, si ejus jussu & autoritate importetur in Corpus Juris. Pirching h. t. n. 3. & deducitur ex c. 19. de *Sentent. & re jud. d. l. fin. in pr. C. de LL.*

Effectus specialis rescripti variat pro varietate insertarum clausularum, quæ modò restringunt, modò ampliant, aut exponunt concessionem. Eas verò hic recensere & explanare, longius foret. Cumularunt Martha, & Barbosa in *suis Tractatib. de Clausulis*. quos consule.

Quæritur: à quo tempore rescripta vim effectumque suum fortiantur?

1. Rescripta gratiæ vim & effectum fortiri à tempore *data*, id est, à tempore quo à Cancellario, & aliis Abbreviatoribus sunt expedita. Gonzal in c. 30. n. 15. h. t. Unde duobus idem Beneficium persequentibus, is præferendus est, non qui prior rescriptum præsentavit, sed qui prior literas ad Beneficium impetravit. c. 12. h. t. in c. 7. de *Præbend. in 6.*

Limita tamen, ut in concursu duorum.

rescriptorum, quorum aliud est generale, aliud speciale. non attendatur tempus *data*; quia tunc generali derogatur per speciale, licet de eo mentionem non faciat, & sive sit prius, sive posterius *c. 1. c. 14. §. quoniam, b. t. c. 14. & c. 38. de Præbend. in 6.* Neque obstat. *c. 12. de offic. deleg.* ubi rescriptum generale, prius de conferendo Archidiaconatu primo vacaturo derogat speciali posteriori de conferendo certo Archidiaconatu: ut enim Gloss. in *d. c. 12.* docet, ibi non concurrunt rescriptum generale & speciale, sed utrumque est speciale; nam licet prius quo ad verba generale videatur, cum tamen in certa specie verificari debeat, re & effectu speciale censetur arg. *l. 99. ff. de Legat. 1.*

R. II. Rescripta iustitiæ vim & effectum sortiri à tempore *presentata*, hoc est, à tempore, quo iudici vel parti oblata fuerunt. *c. 59. de Appellat.* & ibi DD. Unde si Prælatus, qui in rescripto iustitiæ à S. Pontifice delegatus constitutus est, suæ Prælaturæ ante *presentatas* litteras renuntiavit, is ulterius officium delegationis suscipere non poterit: quia tempore *presentata* non est in dignitate; officium autem delegationis ab aliis recipi nequit, quam in dignitate, personatu, seu Cathedralis Ecclesiæ canonicatu constitutus. *c. 11. h. t. in 6.*

Limita iterum, ut si agatur de valore rescripti v. g. de habilitate, & inhabilitate impetrantis, de veritate aut falsitate precum, inspicatur in quibusvis rescriptis tempus *data*, ita ut non sufficiat, impetrantem habilem, & narrata vera fuisse ante vel post impetrationem, si tempore *data* aliter se habuerunt. Quæ autem accidunt vel mutantur post *data*, non vitiant rescriptum arg. *c. 19. h. t. Panormit. ad c. 7. n. 5. & Gonzal. ad c. 30. num. 19. eod.*

§. IX.

10 *Affinis* Rescripto est ejusdem interpretatio;

sicut autem concessio Rescripti, ita quoque authentica ejusdem interpretatio ad superiorem rescribentem pertinet arg. *c. 31. de Sentent. excomm. l. 191. ff. de R. J.* Aliud dicendum de interpretatione doctrinali, quæ fieri potest à Jurisperitis juxta regulas sequentes.

Regula I. Rescriptum Principis reduci debet ad terminos juris communis, etiamsi oporteat id facere per impropriationem verborum. *c. causam qua 18. & ibi Fagnan. num. 4. h. t.* Hinc literæ, in quibus conceditur retentio beneficiorum obtentorum, intelligendæ sunt de beneficiis canonicè obtentis, non autem de obtentis tantùm defacto. *c. 21. de Præbend. in 6.* jure enim communi non conceditur, ut quis beneficium absque institutione canonica obtineat. *c. 1. de Reg. Jur. in 6.*

Regula II. Rescripta contra jus vel statutum, aut consuetudinem specialem regulariter & per se loquendo strictè interpretanda sunt: tum quia correctio jurium, quantum fieri potest vitari debet. *c. 29. de Elect. in 6.* tum quia bonum commune, quod à lege intenditur, meritò antefertur bono privato, quod à rescripto ordinariè respicitur. *auth. res. que subjacent. C. Communia de Legatis.* Imò rescripta contra jus elicita, nisi faciant mentionem de jure contrario sub hac vel simili clausula: *non obstant quacunque constitutione & c. non obstantibus contrariis quibuscunque & c.* censenda sunt nulla. *l. 3. & 7. C. de Precib. Imperat. offer.* nisi enim Princeps expressè derogat legibus, oportet Judicem judicare secundum jura præscripta. *l. fin. C. Si contra jus, vel utilitatem & c.*

Dixi autem supra; *regulariter & per se loquendo*: dantur enim casus, in quibus dispensationes & alia rescripta contra jus ampliationem recipiunt, quos vide apud Sanchez de *Matrim. lib. 8. disp. 1. n. 5. & seqq.*

Re-

Regula III. Rescripta in quantum tangunt jus tertii, & derogant juri ipsius jam quaesito, omnino restringi debent: quia concessionem Principis ita semper intelligenda sunt, ut nemini noceant. *l. 2. §. merito ff. ne quid in loco public. l. impuberi ff. de Administrat. tutor. c. 15. de Offic. deleg.* Hinc rescripta iustitiae ad personas vel causas non expressas extendenda non sunt: quia praedicta ordinariae potestati, praebentque materiam litigandi. *c. 15. h. t.* Imò rescriptum impetratum lite pendente in praedictum litis, vel non facta mentione litis censetur subreptitium. *c. 1. & fin. de lite pendente.* Rescriptum obtentum contra sententiam, quae jam transit in rem iudicatam, nisi addatur clausula: *non obstante re iudicata:* est inutile. *l. fin. C. Sententiam rescindi non posse.* Rescripta contra privilegia, si expressa & speciali clausula derogatoria munita non sunt, nihil operantur. *c. 6. h. t.* & sic de aliis.

Regula IV. Rescripta, quae non sunt contra jus, nec vergunt in praedictum tertii quo ad jus illi jam quaesitum, largissime interpretari oportet, quantum scilicet patitur proprietatem verborum, *c. olim. 16. de V. S. l. beneficium. ff. de Constit. Princip.* nisi sint ambigua; ut sunt rescripta ad beneficia, in quibus fit strictissima interpretatio secundum Panorm. *in d. c. olim. n. 7. in fine,* & exempla habentur *in c. 4. & 6. de Prabendis.*

§. X.

II *Contraria* Rescripti sunt modi, quibus vitiat. Vitiat autem I. obreptione, id est, falsi suggestionem, & subreptionem, id est, veri suppressionem *c. 20. h. t.* Pro cuius pleniori noticia.

Dico I. Rescriptum impetratum dolosa ob- aut subreptione in totum vitiat, nullumque commodum precatori afferre potest, quamvis in eo diversa proponantur. *d. c. 20. & ibi Panorm. n. 2.* Siquidem aequum est,

ut mendax precator penitus careat impetratis, ne fraus sua ei patrocinetur. *c. 15. h. t.* Hinc non sustinetur rescriptum posterius, si in supplicatione non fiat mentio prioris, & de eisdem omni conceptu notabili, formalisatione ac circumscriptione clausulata. *c. 3. 12. 16. & 32. Eod.* Et licet *c. 20. cit.* Specificè loquatur de rescriptis iustitiae, à fortiori tamen locum sibi vendicat in rescriptis gratiae, quia facilius vitiantur, ut ex communi docet Sanchez *lib. 8. de Matrim. disp. 21. n. 2. & seqq.*

Dico II. Si ob- aut subreptio ex simplicitate, vel ignorantia proveniens non sit causa concessionis, eò quòd Princeps expressa veritate, & tacita falsitate nihilominus rescripisset, non vitiat rescriptum, sed valet saltem in forma communi *d. c. 20. & ibi Fagnan. n. 52.* Ratio est, tum quia simplicitas supplicantis non meretur poenam; tum quia vitium, quòd subest, non tollit voluntatem rescribentis. Et haec doctrina procedit non modò in rescriptis iustitiae, sed etiam in litteris beneficialibus per *c. 8. & 14. de Prabendis. in 6.* & in privilegiis: quia privilegia & litterae beneficiales in materia ob- aut subreptionis parificantur, ut tenet Panorm. *in d. c. 20. n. 5.*

Limita tamen, ut taciturnitas qualitatis, quae de jure communi, stylo curiae, vel consuetudine exprimi debet, vitiet rescriptum, etiam si ea expressa Princeps nihilominus concessisset. Sanchez *d. disp. 21. n. 13.* quia jura hujusmodi qualitatis expressionem exigunt pro forma, quae ad unguem observanda est etiam in minimis.

Dico III. Ob- aut subreptio, etsi per ignorantiam aut simplicitatem contigerit, vitiat tamen rescriptum, si est causa concessionis, id est, si Princeps tacita falsitate, vel expressa veritate nullò modò rescripisset. *d. c. 20. & ibi Panorm. n. 4.* Ratio est: quia deest voluntas concedentis, à qua dependet valor rescripti. Ad cognoscendum autem, quibus tacitis,

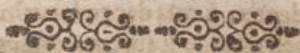
vel expressis Princeps verisimiliter gratiam concessisset, vel non concessisset, attendi debet communis stylus Principis, vel usus Cancellariae, item probabilis conjectura, vel communis usus aliarum literarum, quas Principes concesserunt, vel concedere consueverunt; potissimum verò an non gratia præiudicium inferat: quia contra hunc stylum, & usum, aut in præiudicium tertii Principes non præsumuntur aliquid concedere. Vid. latè Felin. *in d. c. 20. à n. 8.*

12. II. Vitiatur Rescriptum gravi, manifesto, & inexcusabili errore latinitatis: cum enim transeat per manus multorum officialium, & non sit verisimile eos non vidisse, aut emendasse falsam latinitatem, ideo præsumitur, huiusmodi rescriptum extra voluntatem, & Cancellariam Principis ab aliis fuisse falsificatum. *cap. 11. & ibi Gloss. h. t.* Hæc tamen præsumptio probabiliter est juris tantum, non verò juris & de jure: cum enim ista excludat probationem in contrarium de jure naturalem concessam, non est inducenda sine textu expresso; expressus autem textus ostendit nequit. Dissentit Fagnan. *in d. c. 11. n. 3.*

13. III. Rescriptum regulariter vitiatur & de falsitate suspectum redditur rasurâ factâ in loco substantiali, id est, in parte dispositiva, siue in conclusione. *c. 5. de Crimine falsi c. 12. in fine. de Privilegiis.* & ibi Gloss. *in V. rasura.* Dixi: regulariter. Exceptiones notabiles dabit P. Engel *h. t. n. 15.*

14. IV. Rescriptum vitiatur ejusdem abusu: abutentes enim privantur commodo rescripti, & ad expensas, quas propterea adversarios tulisse constiterit, condemnantur. *c. fin. h. t.* ubi modi rescriptis abutendi recensentur.

Cæterea rescriptorum vitia facillè ex dictis colliges.

TITULUS IV.

De Consuetudine. SUMMARIA.

1. Consuetudinis homonymia. 2. Definitio.
3. Et divisio.
4. Actus, quibus consuetudo introducit, debent, esse facti animo eam introducendi.
5. Voluntarii. 6. Notorii. 7. Frequentes.
8. Uniformes. 9. Et diuturni.
10. Non valet consuetudo contraria juri divino vel naturali; item Ecclesia, Religioni, aut bono publico
11. 12. 13. 14. 15. 16. Quaedam consuetudines invalidæ recensentur.
17. Ad consuetudinem stabilendam requiritur saltem generalis Legislatoris consensus.
18. Consuetudo obligat instar legis.
19. Consuetudo secundum legem eandem interpretatur; consuetudo præter legem jus novum constituit: consuetudo contra legem eandem tollit.
20. De Ab- & derogatione Consuetudinis.

Vltimum est de jure scripto, nempe Constitutionibus & Rescriptis: Sequitur de jure non scripto, quo nomine Consuetudo indigitatur.

§. I.

Consuetudo dupliciter usurpatur. I. causaliter: pro frequentia actuum, & pro eo, quod in communi usu est; quo sensu proprie dicitur consuetudo facti, usus, mos, seu mores. II. formaliter: pro ipso jure, quod ex diuturno usu & repetitis huiusmodi actibus oritur, & vocatur consuetudo juris. In hoc sensu hic accipitur, &

§. II.

Definitur Consuetudo ab Isidoro *in c. 5. dist. 1.* quod sit *jus quoddam moribus institutum, quod pro lege suscipitur, cum deficit lex.* Verum cum hæc definitio neque diuturnitatem, & tacitum populi consensum, potissima consuetudinis requisita, explicet, neque consuetudini contra legem conveniat, exactius alii ex §. 9. *F. de F. N. G. & C. ex l. 32. ff. de LL.* definiunt Consuetudinem, quod sit